

ՍՏԵՂԾՎԳՈՐԾԵԼ ԱՐՑՎԱՆՈՒՄ

1

Ստովի հարցերի շարան ծագեց. ինչո՞ւ և ինչպե՞ս ստացվեց, որ նման ճակարդակի նասնակետը եկել է Արցախի դասավանդելու: Ինչպա՞ս կարողացավ իրեն դրսևը ել իր համար նոր միջավայրում:

- Ենթաստ, ինչո՞ւ որոշեցիք զալ Արցախի: Արցախի շատ տաղանդավոր երիտասարդներ են մեկնում Երևան՝ ուսումն շարունակելու, ու ետ չեն վերադառնում: Երկի Զեր արմատները Արցախից են, և նախնիների արյո՞ւնը կանչեց, թե՞ կան այլ պատճառներ:

- Դուր ճիշտ կրահեցիք, արմատներս Արցախից են, բայց միայն այդ հանգամանքը չէ, որ դեռ խաղաց: Յայրական կողման Վարդաշատից է, ճայրականը՝ Սարտակերտի շրջանի Վերին Շոռաբարդից: Ավելի ճիշտ՝ պապս, մորս հայրը, նոյն շրջանի Վանք գյուղից է: Երիտասարդ հասակուու Վերին Շոռաբարդում բնակեց, իսկ որոշ ժամանակ անց՝ տեղափոխվեց Բաքու: Տատիկս Թալիշը գյուղից է, ով ուսումը ստացել է Շուշիում: Արցախի հետ կապը չէր ընդհատվու: Ինք ծնվել են Բաքվում, 1988 թվականին: Այս, ինչ Դարարայան շարժման սկզբի օրերին, երբ Սումգայիրում ջարդեր էին տեղի ունենում: Մի տարի է դեռ Բաքվում էին: Բայց, երբ այնտեղ էլ սկսվեցին ջարդերը և մեր շենքի վրա հարձակվեցին, մի կերպ դուրս եկանք, փրկվեցին: Ոչ մի բան չկարողացանք հանել տնից: Ինքնարիուով տեղափոխվեցին Կրաստան, այսուղից էլ՝ Յայաստան: Յաստատվել են Լոռու մարզի Ալավերդի քաղաքին մոտ Փոքր Այրում գյուղում և սկսել գրոյից: Անասուն ենք պահել, իոն մշակել: Ծնողներս քաղաքին ընտելացած մարդիկ էին, բայց սկսեցին գրադիվ գյուղատնտեսությամբ:

- Ծնողներդ այդ տարիներին աղբեցանական քաղաքներից արտագաղթող հայերին ոչ բնորոշ որոշում են կայսերը՝ ինչնիվ Յայաստանում, այն է՝ գյուղում:

- Ծնողներս, հատկապես՝ մայրս, հստակ ուզում էին, որ իրենց երեխաները հայ մեծանան, հայկական դպրոցում սովորեն: Դա իրենց համար շատ կարևոր էր: Կանանք է ստացվել, որ Բաքվում ապրելով մորս ընտրությունը չէր, նա միշտ ուզում էր բնակվել Յայաստանում: Շատ հնարավորություններ ունենան տեղափոխվել Ռուսաստան, բայց ծնողներս, իսկ հետո էլ մենք չուղեցինք: Քիչում են՝ մանկության տարիներին շատ էինք աշխատում, օգնում ծնողներին: Նաև երաժշտական դպրոցում էր սովորում՝ դաշնամուրի դասարանում: Ես ու եղայրս ավարտել ենք Ալավերդու երաժշտական դպրոցը: Յենք փոքր տարիից ստեղծագործում էին: Կանանքը երաժշտական ուսումնարանում սովորում էին

Երաժշտության տեսության բամբու: Ուսումնարանն ավարտելուց հետո ընդունվեցին Երևանի Կոմիտասի անվան կոմսերվատորիայի կոմպոզիցիայի բաժին: Բայց այս կամաց արժեքության բարձր բարձրության 4 տարին սովորեցին Եղվարդ Միջույնի, մագիստրատուրան է՝ Վարդան Ամենյամի դասարանում:

- Այսինքն, հավատարիմ եք դասական երաժշտության:

- Այս, ժամանակակից դասական երաժշտություն եմ գրում: Եվ ինչ կոմսերվատորիայում սկսվեց իմ ստեղծագործական վերելքը: Սասմանցում էին զամանական մրցույթների, որոնք անց էին կացվում կոմսերվատորիայում, Յայաստանում, արտեկրներում: Յաղթանակների հետ գուգագեռ սկսեցին իմ ծանաչել:

- Ունե՞՞ք կատարված ու ձայնագրված ստեղծագործություններ: Եվ ի՞նչ ժամնի ստեղծագործություններ եք գրում:

- Այս, Յայաստանի պետական սիմֆոնիկ երիտասարդական կողման Վարդաշատից է, ճայրականը՝ Սարտակերտի շրջանի Վերին Շոռաբարդից: Ավելի ճիշտ՝ պապս, մորս հայրը, նոյն շրջանի Վանք գյուղից է: Երիտասարդ հասակուու Վերին Շոռաբարդում բնակեց, իսկ որոշ ժամանակ անց՝ տեղափոխվեց Բաքու: Տատիկս Թալիշը գյուղից է, ով ուսումը ստացել է Շուշիում: Արցախի հետ կապը չէր ընդհատվու: Ինք ծնվել են Բաքվում, 1988 թվականին: Այս, ինչ Դարարայան շարժման սկզբի օրերին, երբ Սումգայիրում ջարդեր էին տեղի ունենում: Մի տարի է դեռ Բաքվում էին: Բայց, երբ այնտեղ էլ սկսվեցին ջարդերը և մեր շենքի վրա հարձակվեցին, մի կերպ դուրս եկանք, փրկվեցին: Ոչ մի բան չկարողացանք հանել տնից:

- Հաղորդական մասնակիցների հեղինակն ինչո՞ւ որոշեց զալ Արցախի:

- Այստեղ ինձ կապող շատ հանգամանքներ կան: Բացի դրանցից, ինք դարաբարդից են, ունեմ լավ ընկերներ այստեղ: Պետական երգահանքի հետ եմ սերտ համագործակցությունում: Շորջապատ կար: Մի քանի անգամ եկել է Արցախ, շատ սիրեցի և Ստեփանակերտը, և Շուշին, Գանձասարը, ընդհանրապես՝ ամեն ինչը: Մտովի ինք իմ ծան ասացի: Եթե որոշեցի մնալ Յայաստանում, ապա կուզենայի հետո Արցախում էր բնական մրցույթը 2-րդ մրցանակի: Ֆրանսիայում ՔՌԸՒ-ի կողմից Սայար-Նովայի անվան համահյական մրցույթը արժանացաց 2-րդ մրցանակի: Ֆրանսիայում Յայաստանի 3-րդ տեղը գրավեցի: Ի դեպք, ասեմ, որ այդ մրցույթին ամբողջ աշխարհի հայ կոմպոզիտորներն էին մասնակցում, և հաղթել նաման մրցույթին շատ դժվար էր: Կարելի է ասեմ, որ շատ եղանակուու ընդունելու կամ առաջարկուու կամ առաջարկուու տարիները:

- Հաղորդական մասնակիցների հեղինակն ինչո՞ւ որոշեց զալ Արցախի:

- Այստեղ ինձ կապող շատ հանգամանքներ կան: Բացի դրանցից, ինք դարաբարդից են, ունեմ լավ ընկերներ այստեղ: Պետական երգահանքի հետ եմ սերտ համագործակցությունում: Շորջապատ կար: Մի քանի անգամ եկել է Արցախ, շատ սիրեցի և Ստեփանակերտը, և Շուշին, Գանձասարը, ընդհանրապես՝ ամեն ինչը: Մտովի ինք իմ ծան ասացի: Եթե որոշեցի մնալ Յայաստանում, ապա կուզենայի հետո Արցախում էր բնական մրցույթը 2-րդ մրցանակի: Ֆրանսիայում Յայաստանի 3-րդ տեղը գրավեցի: Ի դեպք, ասեմ, որ այդ մրցույթին ամբողջ աշխարհի հայ կոմպոզիտորներն էին մասնակցում, և հաղթել նաման մրցույթին շատ դժվար էր: Կարելի է ասեմ, որ շատ եղանակուու ընդունելու կամ առաջարկուու կամ առաջարկուու տարիները:

- Կա՞ն խմբեր, անհատ կատարողներ, ովքեր կատարում են Զեր սեղծագործությունները:

- Մինչև կատարական պետական երգահանքի հավաքել են լինել Շուշիում, քանի որ տեղափոխվել են Արցախ ամռանը: Շատ համար աղաքաբարդի բնակությունը և տուն վարձեցի հենց Շուշիում: Այսպես է ստացվել, որ աշխատանքի են ընդունված պատահանքը և աղաքաբարդի համար աղաքաբարդի անվանումը:

- Այստեղ ինձ կաղան այստեղ կատարում են Զեր սեղծագործությունները:

- Կա՞ն խմբեր, անհատ կատարողներ, ովքեր կատարում են Զեր սեղծագործությունները:

- Մինչև կատարական պետական երգահանքի հավաքել են լինել Շուշիում, քանի որ տեղափոխվել են Արցախ ամռանը: Շատ համար աղաքաբարդի բնակությունը և տուն վարձեցի հենց Շուշիում: Այսպես է ստացվել, որ աշխատանքի են ընդունված պատահանքը և աղաքաբարդի անվանումը:

- Այստեղ ինձ կաղան այստեղ կատարում են Զեր սեղծագործությունները:

Ծով գարունների բուրմանքով բացված
Կարմիր կամացներ ճերմակ շոշաններ,
Իմ բային կոճիքն դրվ շողջողացք,
Որպես վաս միրո լուս վկանենք:

Մարտի 1, 2008 թ.

ԼԱՅԻ ՄՏԵՓԱՆՅԱՆ

Քո անոն աղջիկ է լոկ.

Դու անցյալի մի գինեգույն առասպես են՝

Շորբեզուր բռնող մե՞ջ պատրվակ,

Հավիտան անսպատ ու տար մողոնում:

Քո անոն աղջիկ է լոկ.

Դու մի անոն ուղի են գաղտնուրյան,

Որ տես են համունմ դասած ենյամի կաք

Ու ենուս են փառացող ողի պես ցնողուն

Շաղենով վուշ շորջոփր բաց ու քափան:

Քո անոն աղջիկ է լոկ.

Շորբեզուր ծորող բռվիշ պատրվակ:

Սեմվոն գիշերվա ձյութերից մինչև

Լուսարացի ճափ-քափանցը կածան:

Ընդամենը դու աղջիկ են:

Քո գրկում բանի՝ մայրանուտ եմ տեսել,

ԵՍ ԾԱՎԵ՛Լ ԵՍ...

1 Սուրեն Զաքարյանի հետ առաջին ու վերջին երերային գրույցը 2017-ին էր: Մեր հետմահու հրապարակումը նվիրվում է նրա հիշատակին: Իր կյանքի ու ստեղծագործության մասին կխոսի, կխսուստովաճի, կզարմանա, կափսսա հենց նա – առաջին դեմքով...

«Կոմպոզիտոր Սուլեն Զաքարյանը ծնվել է դաշնակահար Սուլեն Զաքարյանից ավելի ուշ. երաժշտական դպրոցում որպես դաշնակահար արդեն ունեի որոշ նվաճումներ, հետո 14 տարեկանից սկսեցի նա եւ ստեղծագործել: Առ այսօր իհշում եմ իմ «տառապանքը», որով հետո շատ նվիրված էի դաշնամուրին, բայց ուզում էի նաև ստեղծագործել, իսկ օրը չեր բավարարում: Ստացվում էր՝ «Դասաճանում էի» դաշնակահարիս, երբ ստեղծագործում էի ու այդ ժամերը կորցնում, իսկ դաշնամուր պարապելիս «խանդում էի», որ այդ ժամանակը չեմ օգտագործում գրելու համար: Նետո զգացի, որ դա օգնություն է և ենթագիտակցար միմյանց հարստացնում է. կատարողի միջոցով ընդլայնում ես քո աշխարհը, ավելի ծկուն ես զգում երաժշտական նյութը, ինչն օգնում է քեզ, որպես կոմպոզիտոր: Իսկ որպես ստեղծագործող, կատարվելիք գործն ընկալում ես կոմպոզիտորի ականջով: Ես երկու կյանքով եմ ապրում. կոնսերվատորիայում դաշնամուրային ամբիոնի արդիոնի արոֆեսոր եմ (իմ դասա-

μήβασιδιν αυτοψηρέλι ένεργειαν και λαμπρού την παραπάνω σημείον. Η μετατροπή της θεοτόκου σε θεότητα είναι η πιο διαφορετική από την παραπάνω περιπτώση, γιατί στην παραπάνω περιπτώση ο θεός είναι ο πατέρας της ψυχής, ενώ στην παρόντα περιπτώση ο πατέρας είναι ο θεός της ψυχής. Η μετατροπή της θεοτόκου σε θεότητα είναι η πιο διαφορετική από την παραπάνω περιπτώση, γιατί στην παραπάνω περιπτώση ο θεός είναι ο πατέρας της ψυχής, ενώ στην παρόντα περιπτώση ο πατέρας είναι ο θεός της ψυχής.

Սուրեն Զաքարյանի կողմանից հայտնի աշխատավոր գիրը փոխեց Ավետ Տերտերյանին նվիրված «*Dedicatio*»-ն:

«ՀՆՅՈՒՆ, արարում թենայով շատ զրոյցներ եմ ունեցել Ավետ Տերտերյանի հետ: Նա օրիգինալ մտածող անկրկնելի երևոյթ էր, ում հետ շփումը կարստացներ յուրաքանչյուր մարդուն: Նա վախճանվեց «*Dedication*-ի» վրա աշխատելու ժամանակ և այդ գործը նվիրեցի նրան: Այստեղ հնչում է իր նվիրած զանգակը՝ կրատալը: Նյու Յորքից դիրիժոր Ջոուել Սաքսը պատահարար լսել էր լարային կվարտելը, Սոնոգրաֆը՝ թավջութակի համար, *Dedication*-ն (Նվիրում) ու հետաքրքրվել հեղինակով: Դիրիժորը երկու անգամ իր նվազախմբով կատարեց Լինքոլն Կենտրոնի համերգասրահում, ապա եղավ պատվեր ու ծնվեցին «Սգո Կղզի»-ն, երկու Լեզենդները: Ստեղծագործությունները կատարվեցին ԱՄՆ-ի 7 նահանգների խոշոր քաղաքներում: Դաշտությունը մեծ էր, մամուսի արձագանքները՝ քարծ գնահատականով»:

Սուրեն Զաքարյանի «Լեգենդ» գործի մեջ ասես խտացված է լուրջունը: Զարմանալի է՝ ինչպես է կոմպոզիոնը ամ արևի ասօնությանը:

«*Լոռությունը* պետք է կարողանալ լսել անգամ, եթե դու կատարող ես: Երաժշտությունը հնչյունից հնչյուն արանքում է, այդ ծեղիք մեջ է: Տեմպի բնույթից անկախ պետք է կարողանաս զգալ լոռությունից ծնվող ամեն հնչյունը, անընդհատ պատկերացնել նկարելու, գրելու համար քո առօն դրվագ սպիտակ բուղդը, պետք է անընդհատ լինի գրոյական վիճակը, և այդ դեպքում աղջուկը չի ստեղծի լսողական հնուճապ: Երբ ստեղծագործում ես ու թվում է՝ հոյակապ է ստացվում, երաժշտական նյութը քեզ առաջ է տանում, այդ դրաբներին դու ոգևորության ալիքի վրա ես, քո արածից հրճվամբի ժամեր ես ապրում - դա է ամենամեծ երջանկությունը, հատկապես, երբ գործը հասնում է կատարման (Ա. Զաքարյանը խորքից «ա» է բացականչում), պետք է հասցնել ստանալ այն, ինչը քո ներքին լսողությամբ ուրիշ բան է քեզ ասում, դա արդեն նյարդային տառապանք է: Ընդհանրապես, դեմք ստեղծելու համար ստեղծագործողը պետք է կրկնվի (լավ իմաստով): Պետք է կարողանաս հավատարիմ լինել ինքը քեզ, եթե քո հայացքներն անընդհատ նետում ես չորս կողմ, չես ընկալվում»:

1990-ականներին անկախ Հայաստանին առաջին միքածակին հարթակներ ընդունուելու պահին առաջին առաջարկագիրը կազմվել է 1990 թվականի ապրիլի 20-ին:

**Մարտին Վարդապարյան, Սուլեյման Շահսուլվարյան, Գեղրգի
Մարածյան, Աննա Աճենյան, Սուլեյման Զաքարյան**

Այլ ջութակի Կոնցերտն էր

«Պողմանի Վենյավսկու անվ. մրցույթին ներկայացրած ստեղծագործությունը առաջինն էր 25 երկրի 156 գործերի շարբում։ Նախ, սա փաստ էր, որ դժվար, ճգնաժամային տարիներին իմ Յայրենիքում ստեղծագործում են, գոյություն ունի Յայաստան, որտեղ ստեղծվում է ժամանակակից երաժշտություն, զարգանում է ստեղծագործական միտքը, գնում է առաջ, ապրում է։ Կոնցերտը երկու անգամ հնչել էր լեհ երաժշտմերի կատարմանը, բայց ծայնագրությունն այդպես էլ չի հասնում շրջափակված երկիր։ Ներքին լսողությամբ այնքան եմ լսել, որ չէի էլ ուզում գտնել այդ ծայնագրությունը. Վայսենում եմ իհասրափել։ Ինչպես էռնեստ Յեմինգգուեյն էր ասել. «Մի վերադարձիր այնտեղ, որտեղ մեկ անգամ արդեն երջանիկ ես եղել»։

Հարցագրույցի վերջում հնչած խոսքերն այսօր՝ Սուրբ Զաքարյանի երկրպահին կյանքի հրաժեշտի ժամանակ արանձնահատուկ աստղամի ծևով են լսվում:

«Փորձիր քո մեզ եղած տիեզերքը զգալ, կարողանալ վերլուծել: Փորձիր ինքնամաքրվել՝ լինել անմիջական, անկեղծ, ազնիվ, այսպես զնում, հասնում ենք քրիստոնեական բոլոր արժեքներին: Ընդունված է ասել, որ վերջին շնչի պահին շատ արագ մտցով, աչքով անցնում է քո կյանքը: Եթե դա իրոք այդպես է, մտածում եմ՝ միլիոնավոր մարդիկ շատ բաների համար ափսոսացել են՝ մտածելով, որ իր կյանքը երկրորդ անգամ այլ կերպ կապրեին, բայց արդեն ուշ է: Այդ զայրույթից, թե քեզ մնացել է մի քանի րոպե, կարող ես սրտի կարվածից ավելի շուտ մահանաս... բոլոր դեպքերում, մենք մեր կյանքում ունենում ենք սխալներ, փոխվում ենք, հետո նոր սխալներ ենք գործում: Ծնորհակալ եմ Աստծուն, որ ընդհանրապես զոյլություն ունեմ: Կարող էի չծնվել. չէ՞ որ մի անվերջություն չեմ եղել, մրություն է եղել: Ես ծնվել եմ, գրողը տանի. կարող եմ տեսնել կապույտ երկինք, երգող թռչուններ, կարող եմ ստեղծագործել... Հասցրու ասել «Հնորհակալություն» և ցերմացնել քո շրջապատին, ուրախանալ, որ Աստված քեզ մեկ օր ևս պարգևեց: Իսկ դգոհությունը, փնթիմքոց բերում է չարության: Մարդիկ պետք է կարողանան ազատվել դրանից, ամեն մեկը պետք է իրենցին սկսի: Այդպես հաջորդաբար ինքնամաքրվելով կապրավի, որ մեր ծնողը՝ երկրագունդը կարող է շատ ավելի մաքրվել: Իմ համոզնունքն է, որ ակաղենիական երաժշտությունը նեղ շրջանի համար է, այն մասնակցություն է պահանջում: Լուս ես այնպես, ինչպիսին դու ես, ինչքան ի վիճակի ք ընկալել՝ երկու հոգի նույն գործը տարբեր կերպ է ընթանում: Այստեղ կա-

**Սուրեն Զաքարյան, Աննա Աբելյան, Աննա Սարգսյան, Վահագն Պապյան,
Եղիազար Թովման, Գեորգի Մարտիրոսյան, Լևոն Չառչյան**

Սուրեն Զաքարյան,
Արմեն-Լևոն Մանասեղյան

ԱՆԱ ԱԾԵՄՅԱՆ, ՍՈՒՐԵՆ ԶԱՔԱՐՅԱԸ

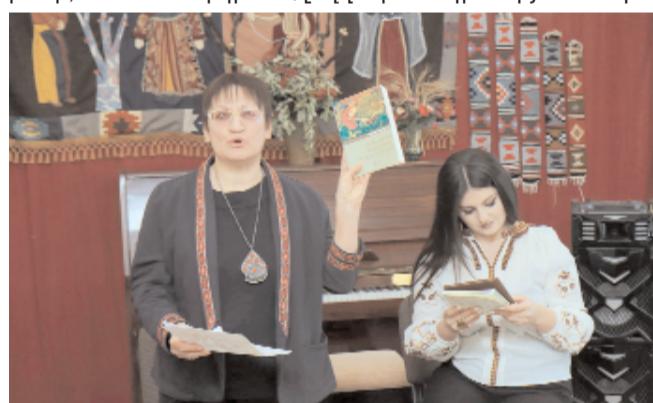
ՕԼՅԱ
ՆՈՒՐԻԶԱՆՑԱՆ
երաժշտագետ
www.aravot.am
(2021/02/26/117)

Մշակութային անսուլտարչ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաշյուղում

❖ Հունվարի 22-ին, ԵՊԿ Գյումրու մասնաճյուղում տեղի ունեցավ հոբեյանական հուշ-համերգ՝ նվիրված Առնո Բաբաջանյանի ծննդյան 100-ամյակին, ընթացքում հնչեցին կոմպոզիտորի կամերային, վոկալ, դաշնամուրային հայունի ստեղծագործությունները դասախոսներ՝ դոցենտ Ս. Մարգարյան, Ա. Արդյանի, Ս. Ակրտչյանի, Ս. Զաքարյանի, Ջ. Զաքարյանի, Դ. Խաչատրյանի, Լ. Ղուկասյանի, ճակաան, ուսանողներ՝ Ա. Վալեսյանը, Ն. Մղնեսյանը, Գյումրիի ժողովրդական գործիքների պետական նվագախմբի մեներգչուիկ Ա. Երեմյանը:

Ս. Պետրոսյանի, Ս. Բերնեցյանի, Ա. Զարությունյանի, Նողներ՝ Տ. Կարապետյանը և յանի, Ս. Պետրոսյանի կատարմանը:

❖ Յ. Իգիթյանի անվ. գեղագիտության ազգային կենտրոնի Գյումրիի մասնաճյուղի դահլիճում տեղի ունեցավ բանահրական գիտությունների թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Շրաբակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի գիտաշխատող, Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի Գյումրիի մասնաճյուղի դասախոսներմիկ Շամիկ Սահմանական հեղինակած «Անուշ ձայնով կաճեմ օրոր. անգլալեզու և հայ օրորոցային տեքստերի լեզվաբանագիտական քննություն» մենագրության շնորհանեսը: Մենագրությունը՝ որպես բանահրական ժառանգության պահպանման և բանահյուսական լեզվամտածողությունը վերհանելու բացարկ ընտրանի, համեստ ներդրում է լեզվա-բանագիտության ասպարագությանը:

Ողակ Ռովհաննիսյան, Շամիկ Մատիկյան

րեգում, մասնավորապես անգլալեզու և հայ օրորոցային տեքստերի լեզվական ուսումնական գործում: Գյումրի արժուագույն է նաև հեղինակի գրառած դաշտային մյութերով, փաստական նյութուրի գիտական մեկնաբանմամբ: Շնորհանեսին մասնակցեցին ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի տնօրեն Ր. Զարությունյանը, դասախոս Ա. Վալեսյանը, ուսանողներ՝ Ա. Վալեսյանը, Ն. Մղնեսյանը, Գյումրիի ժողովրդական գործիքների պետական նվագախմբի մեներգչուիկ Ա. Երեմյանը:

❖ Մարտի 13-ին, Գյումրիի տեխնոլոգիական կենտրոնի դահլիճում տեղի ունեցավ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախմբի, գեղարվեստական նեկավար և դիրիժոր Արմեն Կարճյան, համերգ՝ նվիրված Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի հիմնադրման

ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի դասախոս Մարինե Ասատրյանի դասարանական համերգին

ՃՆՈՐՅԱՎՈՐՈՒՄ ԵՆՔ

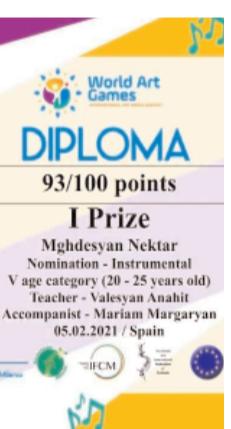
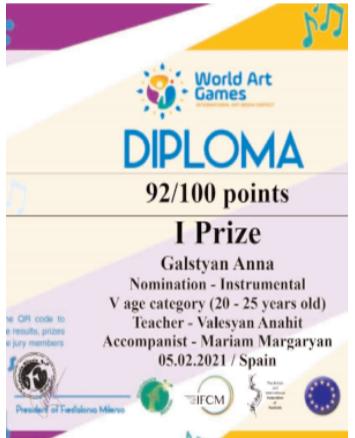
ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբ, գեղարվեստական նեկավար և դիրիժոր Արմեն Կարճյան

100-ամյակին: Յնչեցին Ա. Վիվալդիի, Գ. Ֆ. Շենդելի, Յ. Ս. Բախի ստեղծագործությունները:

❖ Մարտի 17-ին ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի փոքր դահլիճում կայացավ դասախոս Մարինե Ասատրյանի դասարանական համերգ՝ նվիրված Երևանի Կոմիտաս անվանական 100-ամյակին: Յանենե Եկան բակալավրականի և մագիստրոսականի առկա և հեռակա բաժիններում սովորող ուսանողներ: Յնչեցին հայ ժողովրդական, կոնյակիտորական և արևմտավրոպական հեղինակների ստեղծագործություններ: Կատարվեցին նաև Ս. Ասատրյանի հեղինակային նշակումները:

(Դասախոս՝ Անահիտ Վալեսյանի դասարան): Անահիտ Վալեսյանը նոյն մրցույթում 1-ին մրցանակի արժանանալու համար:

ԵՊԿ Գյումրու մասնաճյուղի ֆեյսբուքային էջից, նյութը պատրաստեց՝ Արմեն Մարտիրոսյանը

Ծովինար Չալոյանի դասախոսությունները «Պատմական Հայաստանի գեղագիտության պատմությունը»

(quadrivium)՝ թվաբանություն, երաժշտություն, երկրաչափություն, աստղաբաշխություն:

Դավիթ Անհաղթը մեծ ուշադրություն էր դարձնում հայ երեխաների կրության գործընթացին: Նրա թելադրանքով հայկական դպրոցներում սկսեցին դասավանդել և տրիվիում, և կվարդիվում ծրագրերը:

Դավիթ Անհաղթը Հայաստանում տարածում է Պղուտարքություն և մանկավարժական հայտնի դրույթները. օրինակ՝ Երեխաները դաստիարակվում են ընտանիքում, դաստիարակն անհրաժեշտաբար մայրն է և ոչ թե ստրուկները: Մեկ այլ մոտեցում՝ ծեռք բարձրացնել երեխայի վրա նշանակում է ծեռք բարձրացնել սրբության վրա: Դավիթն իր Անհաղթ մականունը ստացավ հետորդական արվեստում փայլուն ելույթների համար:

Արարել Սյունեցին (Տաքե համալսարան, XV դար) հաստատում է, որ Եներեցու հետամներումներից ազգավելու համար Դավիթ Անհաղթը գնաց Հայաստանի հյուսիսային գաղութներ և այնտեղ է մահացավ:

Հայաստանում հետաքրքրությունն արվեստում բարի, արահայտչականության համերեա դարձավ անհրաժեշտություն լուսավորչական գործունեության համար: Հուտորությունը փոխարինում էր գրավոր բարի, այսինքն՝ հեղինական

առաջնություն էր տալիս լսողին, հետո՝ ընթերցողին, քանի որ «Վարդապետությունը» շեշտը դնում էր մեկնաբանությունների և հետորդների վրա:

Արիստոտելը գրում է. «Ողբերգությունը ոչ միայն թեմա արվեստ է, այլ նաև ասմունքի վարպետություն» (Արիստոտել Պոետիկա, Երևան, 1955, էջ 154):

Հայերն ունեցել են հոյակապ հետորներ՝ եզնիկը, Եղիշեն, Խորենացին, Սանդակունին, Անհաղթը... Խորենացին Դավիթ Անհաղթի քերին էր, Երկուսն էլ ստվորել էին Ալեքսանդրիայում՝ հայտնի մտածող, ուսուցիչ Օլիմպիոդորոսի դպրոցում, սակայն Դավիթը նախանդարեց հունական անտիկ փրկիստիայությունը, իսկ Խորենացին ընդունեց քրիստոնեությունը, վերադարձավ հայերնիք և, կրելով մեծ զրկանքներ, ստեղծեց հայոց պատմությունը: Ենթադրությունը մեկը գրել է՝ «գրի բանող ծեռքը կը որպանա, բայց գրած հավերժ կմնա»: Խորենացու «Հայոց պատմությունը» կմնա հայերժ:

XI-XIV դդ. Անհաղթի և Շիրակացու անհայտ ծեռագրերը նորից սկսեցին հետաքրքրել ժամանակակիցներին, հատկապես Տաքե համալսարանից Դյուկիան Որոտնեցուն: Շուտով Գրիգոր Մագիստրոսը բազմացրեց մի շարք ծեռագրեր և տարածեց Հայաստանի գրադարաններում: Այդ ծեռագրերը

ըստ հրատարակումը սկսվեց XVI-XVII դդ., երբ Արևմտյան Եվրոպայում, Արևելյան, Սանկտ-Պետերբուրգում, Վաղարշապատում աստղագիտական հայկական մշակութային կենտրոնները: Տավեցին Անահիտ Շիրակացու՝ հետորդական երթյանը լի քանչըսոր թվաբանական խնդիրները:

Շիրակացու «Ինքնակենսագործություն» ձեռագրում կարդում ենք հավատի և դատողության համագործակցության մասին: Դարի համար ննան փիլիսոփայական մուտեցումը հանդուզն քայլ էր: Տասը դար հետո, Եվրոպայում աստվածությունների և կրոնի այդպիսի մեկնաբանան հնարավորությունների մասին: Այս ամենը հաստատում է այն փաստը, թե որքան ինքնուրույն ունենալու փիլիսոփա, միևնույն ժամանակ կրոնին հավատարիմ քրիստոնյա հայ մուտղողները: Եվրոպայում մտքի այդպիսի հարժանակը հնարավոր դարձավ կլասիցիզմի (XVII), Լուսավորչության (XVIII դ.) դարաշրջանում:

շարունակելի

Ծովինար Չալոյանի գեղագիտության պատմությունը գրեթե, պատրաստեց՝ Արմեն Մարտիրոսյանը

СЕРГЕЙ СМБАТЯН ДИРИЖИРУЕТ ДЕСЯТОЙ СИМФОНИЕЙ ШОСТАКОВИЧА

Есть в мировой музыке произведения, которые по праву считаются ее классическими вершинами. В этом образцом ряду достойное место занимает Десятая симфония Дмитрия Шостаковича.

1953 год знаменует начало нового этапа в деятельности композитора.

После долгих лет запретов исполнения сочинений Шостаковича, вдруг появилась его Десятая симфония. Впервые сочинение прозвучало в Большом зале ленинградской филармонии 17 декабря 1953 года. Встреча Шостаковича с непревзойденным интерпретатором его музыки Евгением Мравинским и оркестром Ленинградской филармонии обусловила великолепный успех его десятой симфонии. За более чем полвека, прошедшие с этой премьеры, десятая симфония Шостаковича звучала под управлением крупнейших дирижеров в лучших концертных залах многих стран.

23-го марта музыкальная общественность нашей столицы стала очевидцем исполнения десятой симфонии Шостаковича Государственным симфоническим оркестром Армении под управлением Сергея Смбатяна, состоявшемся в Зале им. Арама Хачатряна.

Слушая четырехчастный *opus* 93 Шостаковича в смбатяновской интерпретации ощущаешь масштабность каждой ее части, в которой эпичность, лиричность, песенно-танцевальные образы и некий сарказм переплетаясь друг с другом повествуют об одной мысли, об одной идее художника: «Быть гуманистом эпохи!».

С острой психологической выразительностью и в тоже время сдержанностью, чуткостью оркестр передал такие душевые качества человека, как чистосердечие, боль, тревога, героика и надежда.

И в этом отношении, действительно была выявлена вся глубина замысла композитора и сила звучности оркестровых средств, совпадающих с оптимистичным подъемом всех присутствующих и утверждением классики XX столетия, гения мировой культуры.

НАНА МАРГАРЯН
музыкoved, заведующая музеем ЕГК

«ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՀԱՅՏՎՈՎՈՒԹՅՈՒՆԵՐ»

Օյսա Նուրիքանյան,
Նարեկ Ջախնազարյան

Կարողությունների համարման խորհրդանշեց է:

❖ Մարտի 17-ին ԵՊԿ ակուստիկ լաբորատորիայում տեղի ունեցավ դիրիժոր Նվարդ Անդրիասյանի սեմինարը՝ «20-րդ դարի նորարարության համայնացման տրամաբանությունը և ժամանակակից երաժշտության մասուցման միջոցները» թեմայվ։ Դասախոսությունը բավականին բազմակողմանի մոտեցում էր երաժշտական նորարարության գաղտափարին։ Տիկին Անդրիասյանը անդրադապավ երաժշտության և եղանակներին միջոցներին և չունեցած կապը նշանակալի էր արտաքին հանգամանքներ։

Նվարդ Անդրիասյան

❖ Մարտի 19-ին, Արամ Խաչատրյան համերգասրահի Լուիզ Մանուկյան-Սիմոն սրահը լի էր Բարձագանյանի ար-

Հովհակ Օգանեզով, Վարդամ Գեղորակյան,
Ամի-Աղավանի Խառատյան, Գայանե Ասլանյան,
Ամի Փարսաղամյան

վեստի երկրագուներով և բարազանյանական մեղեդիներով։ Սա կամերային երաժշտության երեկո էր՝ նվիրված Առն Բարազանյանին։ Համերգը երևանի Կոմիտասի անվան ակտուական կոնսերվատորիայի նվիրումն էր մասնաւոր ծննդյան 100-ամյակին։ Կոնսերվատորիայի ուսանողներ՝ Մարտին Շահրայանի, Աստուկի Ղուկասյանի, Անի Փարսաղամյանի, Ամի-Աղավանի Խառատյանի, Գայանե Ասլանյանի, Վարդամ Գեղորակյանի և կամերային-գործիքային անսամբլի ամբիոնի ասիստենտ Հովհակ Օգանեզովի կատարմանը հնչեցին Բարազանյանի՝ տարբեր տարիներին գրված դասական ստեղծագործությունները։

Դահլիճում ինչում էին համաշխարհային դասականների ստեղծագործությունները։ Աներկայացվեց «Երկխոսություն» համերգային ծրագիրը։ Ելոյք ունեցան Արամ Ավետյանը (դաշնամուր), Աննա Բեգլարյանը (սոպրանո), Կատարին Շովենիյանը (դաշնամուր), Նոյեմի Մայլիյանը (կոնտրաբաս), Թամար Դարությունյանը (ֆլեյտա), Մարիաննա Պողոսյանը (կիթառ), Շներիկ Մելիքյանը (կիթառ), Անի Նազարյանը (քանոն)։ Համերգը վարեց ԵՊԿ գիտական քարտուղար, երաժշտագետ՝ Օյսա Նուրիքանյանը։

❖ ՀՅ ԳԱԱ հետօրմատիկայի և ավտոմատացման պրոլեմների ինստիտուտի (տնօրեն Յրայա Ասցատրյան), Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի և

Մարտելի PIANOANDCO կազմակերպության (տնօրեն՝ Նատալյա Նեգոր) միջև 2020 սեպտեմբերից սկսված եռակողման համագործացությունը տվեց իր առաջին պտուղները։ Մարտի 19-ին LoLa (Latency audio visual streaming system) համակարգի միջոցով պատրի քան 4000 կմ եռավորության վրա համատեղ ելույթով համեմատ եկան ԵՊԿ ուսանող, բավարակահար։ Անդրանիկ Աղաջանյանը և բավարակահարությի Մարտին Ռոդալյանը կազմակերպության համագործակցության հուշագրի կողմէց։ Մարտի 19-ին LoLa (Latency audio visual streaming system) համակարգի միջոցով պատրի քան 4000 կմ եռավորության վրա համատեղ ելույթով համեմատ եկան ԵՊԿ ուսանող, բավարակահար։ Անդրանիկ Աղաջանյանը և բավարակահարությի Մարտին Ռոդալյանը կազմակերպության համագործակցության հուշագրի կողմէց։

ԸՆՈՐԴԱՎՈՐՈՒՄ ԵՆՔ

Բագելի միջազգային եղինակական կոմպոզիտորական մրցույթում՝ ԵՊԿ դասախոսությունը՝ «Ասունան» անսամբլի դիրիժորը Արթուր Արշենյանն արժանացել է 2-րդ մրցանակի։ Մրցույթին մասնակցության հայտ էր ներկայացնել 355 կոմպոզիտոր, և հանձնախումբը՝ շվեյցարացի անվանի կոմպոզիտոր Միքայել Ժարելի գլխավորությամբ, առանձնացրել է լավագույն 12-ին, այդ թվում՝ Ա. Արշենյանի «Երեք պիես նվագախմբի համար» ստեղծագործությունը։ Հայ կոմպոզիտորի ստեղծագործությունը կատարած մրցույթի երեք պատունական նվագախմբերից մեկը՝ Բագելի սիմֆոնիկ նվագախումբը, դիրիժոր Ֆրանսեսկ Պրատի ղեկավարությամբ։

Արթուր Արշենյան

Նյութը պատրաստեց՝ ԱրՄԻՆԵ Աթոզաւ

Осуществленная мечта

Ա. Սպենդիարյանի
գործակալությունների

1

1896-մ году, сразу после государственных экзаменов Спендиарян, не дав себе отдохнуть и уснуть, отправился в Петербург. Оставил вещи у сестры Лизы, он в тоже утро поспешил к своему другу, скрипачу Иоаннесу Налбандяну.

«Я жил на Ивановской улице. Он явился ко мне без всякого предупреждения, – рассказывал через много лет Налбандян. – Волновался, помню, ужасно. Он спросил меня: «Знаком ли ты с Римским-Корсаковым?» – (Да как же я мог быть незнакомым с ним, если я уже преподавал в то время в консерватории!) – «Не можешь ли ты узнать... Умоляю, поговори с ним... Я хочу у него учиться!»

Я встретился с Римским-Корсаковым на следующий же день. Это было в консерватории, на третьем этаже... Я передал Николаю Андреевичу Сашину просьбу.

«Приехал очень талантливый юноша, – сказал я ему. – Он жаждет, чтобы вы его выслушали, жаждет брать у вас уроки!» Римский-Корсаков к словам моим отнесся весьма благосклонно.

Он назначил день и час, и вот мы приехали. Помню, это было днем. Николай Андреевич вышел к нам в переднюю. Надо было видеть Сашину лицо, когда он подходил к нему! Столько благоговения! Я любовался тем, что он мог так чувствовать...» (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 45).

Римский-Корсаков ввел его в гостиную, где имел обыкновение заниматься с учениками. Там пахло лавром от недавно поднесенных венков и сиренью – любимыми цветами Николая Андреевича. Обросшее седеющей бородой лицо композитора с бледными скулами и еле различимыми сквозь стекла очков глазами казалось суровым и недоступным. Терпеливо выслушав порывистые речи молодого Спендиаряна он предложил ему оставить свои работы для просмотра.

В последующие дни Александр Афанасьевич пережил все муки ожидания. Как было условлено с Корсаковым, он пришел за ответом 10 мая. Николая Андреевича не оказалось дома. Спендиаряну передали визитную карточку, испанную мелким неразборчивым почерком: «Николай Андреевич Римский-Корсаков, – прочел он на карточке, – просмотрев сочинения г-на Спендиарова, пришел к заключению, что у него есть несомненные способности и стремление к правильности и что заниматься ему следует непременно. Конечные результаты предсказывать всегда опасно, но все данные для серьезных занятий композицией есть. Он очень извиняется, что не может быть дома, так как должен был уехать для осмотра дачи» (Из письма Н.А. Римского Корсакова, архив А. Спендиаряна в Музее литературы и искусства им. Е. Чаренца).

Всегда крайне скромный, не терпящий похвал, Спендиарян вдруг почувствовал неудержимое желание говорить о себе, о полученном им праве всецело отдаваться творчеству.

Это событие он считал одним из самых важных в своей жизни.

«Николай Андреевич признал у меня наличие всех данных для посвящения себя самым серьезным занятиям композицией, – записал он впоследствии в автобиографии, – и выразил согласие стать моим учителем. Великую радость и несказанное удовлетворение испытал я и только с тех пор уверовал в свои силы...» (Спендиаров о музыке, Автобиография, С.17).

Занятия Римского-Корсакова с Александром начались в сентябре 1896-го года с контрапункта строгого стиля и закончились в мае 1900-го.

Занимался Спендиарян упорно, с увлечением и быстро достиг больших успехов.

Вокруг Римского-Корсакова группировалось множество музыкантов, преимущественно его ближайших учеников. Постоянно собирались они у своего учителя на квартире. Римский-Корсаков ввел в их среду и Спендиаряна. Он здесь знакомится с тогда уже известными композиторами А. К. Глазуновым, А. К. Лядовым, А. С. Аренским, Ф.М. Блюменфельдом, Я. Я. Витолем, М. М. Иполитовым-Ивановым, С. Н. Василенко, А. В. Оссовским и со многими другими музыкантами, дружба с которыми продолжалась на протяжении всей его жизни.

«Познакомил меня с А. А. Спендиаровым наш общий учитель Н. А. Римский-Корсаков приблизительно в конце 90-х годов. Он был чрезвычайно доволен результатами работы Александра Афанасьевича, видя в нем даровитого композитора и серьезного музыканта, легко овладевающего техникой письма. (...) Как личность, Александр Афанасьевич пользовался всеобщей любовью. Это был человек обаятельный, кристаллический честный, скромный и бесконечно добрый... Мое знакомство с Александром Афанасьевичем мало-помалу перешло в тесную дружбу... Он был мне всегда близок и дорог, как музыкант с безупречной,

широкой, разносторонней техникой», – писал в своих воспоминаниях о Спендиарове Александр Глазунов (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 67).

В 1900-м окончив обучение у Корсакова Спендиарян написал свое первое симфоническое произведение «Концертную увертюру».

«Концертная увертюра, как все новинки Римского-Корсакова и его учеников, была проиграна в придворном оркестре на канале Грибоедова. Римским-Корсаковым она на репетиции была одобрена и допущена к исполнению на Павловском вокзале», – писал А.В.Оссовский. (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 72).

Это произведение впоследствии Александр Афанасьевич посвятил своему великому учителю.

«Многоуважаемый Александр Афанасьевич! Сердечно благодарю за посвящение увертюры, о чем я сейчас написал господину Бесселю...». Ваш Н. Римский-Корсаков (Из письма Н.А. Римского Корсакова, архив А. Спендиаряна в Музее литературы и искусства им. Е. Чаренца).

«После окончания занятий с Римским-Корсаковым Александр Афанасьевич продолжал регулярно приезжать в Петербург на 2–3 месяца зимнего сезона... Во время этих наездов он неизменно посещал Николая Андреевича, показывал ему свои работы», – писал друг композитора Г.

«Молодой Александр Спендиаров у Н.А.Римского-Корсакова», худ. В.С.Астланян, 1953

А. Меликенцов (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 95).

В мае 1905-го года Спендиарян закончил работу над симфонической картиной для большого симфонического оркестра на стихотворение М. Лермонтова «Три пальмы».

Осенью 1905 года симфоническая картина «Три пальмы» была исполнена под управлением автора в Петербурге в зале Дворянского собрания.

«На одном из русских симфонических концертов в Дворянском собрании под управлением Спендиарова было исполнено его новое сочинение «Три пальмы». На этом концерте он выявил себя как способный дирижер. Это произведение восхитило тогда слушателей своей свежестью и мелодичностью, тонкой гармонией и оркестровкой. Особо понравился эпизод прибытия и ухода каравана с сопровождением колокольчиков, которые Николай Андреевич Римский-Корсаков, шутя, назвал «Спендиарон»...», – писал композитор, дирижер, ученик Римского-Корсакова М. О. Штейнберг (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С.123–124).

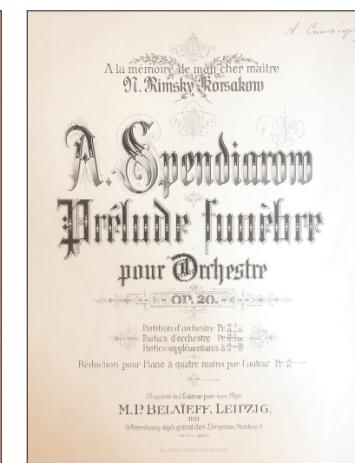
«После концерта был ужин, где – не помню, кажется у Вышеградских. Я слышала, как Римский-Корсаков сказал Глазунову: «Нам с тобой такого каравана не написать, для этого надо родиться восточным человеком» (Отрывок из письма Варвары Леонидовны Спендиаровой, Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 124).

27-го ноября 1908 года Александр Спендиарян удостоился музыкальной премии имени Глинки за симфоническую поэму «Три пальмы». Этой же премии впоследствии удостоились его легенда «Беда-проповедник» и мелодекламация «Мы отдохнем».

В 1912-м году известный русский балетмейстер Михаил Фокин предложил Спендиаряну поставить балет «Семь dochерей короля джинов» на основе музыки симфонической картины «Три пальмы». Александр Афанасьевич отнесся к этой идее сочувственно и даже написал специально для балета музыку пролога. 3 и 4-го января 1913-м года в Берлинском театре «Кроль» состоялась премьера балета, на котором присутствовал сам композитор с супругой. В

«Концертная увертюра», фонд
Дома–музея А.А.Спендиаряна

«Траурная прелюдия», фонд
Музея литературы и искусства
им.Е.Чаренца

главной роли выступила звезда русского балета Анна Павлова. Костюмы и декорации были выполнены художником Борисом Анисфельдом.

Произошедшее в конце марта столкновение бастующих учеников Петербургской консерватории с полицией и конными казаками, пустившими в ход нагайки, последовавшее за этим опубликованное 30-го марта в московской газете «Русские ведомости» открытое письмо Римского-Корсакова в поддержку учащихся, стало поводом исключения из консерватории 101 учащегося и увольнение профессора Римского-Корсакова, по мнению властей главного коневода забастовки за дерзкое, печатное выражение порицаний действиям дирекции и противодействие ее стараниям возбновить занятия».

По этому поводу Александр Афанасьевич 23-го марта 1905 года в свою очередь выступил с открытым письмом в газете «Русь».

«Дорогой Николай Андреевич! Высоко ценя в Вас честнейшего и прямого человека и благоговейно преклоняясь перед огромным значением Вашим в русском искусстве, выражаю искреннее сочувствие Вашему справедливому и благородному протесту, высказанному в письме директора Санкт-Петербургской консерватории и не могу подавить в себе чувство глубокого негодования по поводу вызванного этим протестом увольнения Вас из консерватории, факта, постыдного для уволивших, невероятного и небывалого. Ваш ученик Спендиаров» (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 113).

Скандал принял европейский масштаб. От звания почетных членов Русского Музыкального Общества отказались многие русские и зарубежные музыканты, бойкотировавшие выступления в концертах общества. К сожалению, бурные события, участником которых Римскому-Корсакову привлеклись стать, подорвали его здоровье.

Смерть Николая Андреевича ужасно расстроила Спендиаряна.

«Глубоко потрясенные ужасными известием о безвременной кончине дорогого, глубоко любимого учителя моего Николая Андреевича, я и жена моя всем сердцем разделяем величайшее горе, постигшее Вас и детей Ваших, величайшее горе всего музыкального мира» (Из письма Спендиаряна к жене композитора, Надежде Николаевне Римской-Корсаковой, Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 149).

«Какая страшная пустота будет теперь ощущаться русскими музыкантами и всеми его поклонниками, а в особенности нами, его учениками...», – писал он своему другу Георгию Меликенцову (Спендиарова М., Летопись жизни и творчества А. А. Спендиарова, С. 150).

На состоявшемся 10-го июля 1908 года первом симфоническом вечере, посвященном памяти Николая Андреевича, была исполнена сочиненная Спендиаровым «Прелюдия на смерть Римского-Корсакова». Александр Афанасьевич написал ее за несколько дней.

Римский-Корсаков был учителем Спендиаряна в самом высоком и благородном смысле этого слова. Он помог ему разобраться в сложной, полной противоречий художественной жизни того времени, выработал у него тонкий художественный вкус и безуокоризненную композиторскую технику.

В мемориальной комнате Дома–музея Спендиаряна, на стеллаже, до сих пор хранятся ноты произведений любимых композиторов Александра Афанасьевича – Николая Андреевича Римского-Корсакова и Петра Ильича Чайковского.

ИНЕССА ХАЧАТРЯН,
научный сотрудник Дома–музея А.Спендиаряна

